

ارزیابی اثر عصاره دارچین در بسته‌بندی فعال برای بهبود ماندگاری توت فرنگی

مینا احمدی جوزانی^۱، مجید جوانمرد داخلی^۲، مریم عراقی^{۳*}

تاریخ دریافت مقاله: دی ماه ۱۳۹۳

تاریخ پذیرش مقاله: آبان ماه ۱۳۹۴

چکیده

امروزه مطالعات بسیاری به منظور استفاده از عصاره‌های طبیعی برای افزایش ماندگاری محصولات کشاورزی صورت پذیرفته است. توت فرنگی میوه‌ای با ارزش غذایی و تقاضای مصرف بالا و قابلیت ماندگاری پایین است. در این مطالعه، به منظور اثر ترکیبات طبیعی در طول دوره نگهداری انبارداری، از عصاره دارچین برای پوشش دادن روی درب ظروف استفاده گردید. نمونه‌های توت فرنگی درون ظروف بسته‌بندی فعال، در غلظت‌های ۵۰۰-۱۰۰۰-۱۵۰۰ ppm را در طبیعت گردید. نمونه‌های توت فرنگی در طبیعت در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد و رطوبت ۹۵ درصد نگهداری شد. خصوصیات ماندگاری میوه توت فرنگی در طبیعت دوره انبارمانی ۱۰، ۶، ۳ روزه با آزمون‌های فیزیکو‌شیمیایی که شامل (افت وزن - مواد جامد محلول - اسیدیته قابل تیتراسیون) و میکروبی (شمارش کپکی) اندازه‌گیری شد. بررسی تیمارهای مختلف نشان داد که عصاره دارچین در غلظت ۵۰۰ ppm علاوه بر تأخیر در فساد قارچی میوه، سبب بهبود شاخص‌های کیفی آن نیز می‌شود به طوری که در مقایسه با نمونه شاهد، استحکام بافت افزایش و میزان افت وزن، شدت تنفس و درصد خرابی کاهش می‌یابد و همچنین درصد مواد جامد محلول و اسیدیته نیز حفظ می‌شود. استفاده از ترکیبات طبیعی و تعیین غلظت مؤثر آن می‌تواند بر میزان انبارمانی میوه توت فرنگی مؤثر باشد که علاوه بر پاسخ به فشار مصرف‌کننده در خصوص کاهش افزودنی‌های شیمیایی به محصولات باگی، موجب بهبود شرایط تجاری در این محصول نیز می‌شود.

واژه‌های کلیدی

۱- مقدمه

توت فرنگی^۴ گیاهی از خانواده گل سرخ است که منبع غنی از فیبر^۵، ویتامین ث، فولات^۶، پتاسیم و آنتی‌اکسیدان‌ها^۷ می‌باشد. طعم دلپذیر و ارزش غذایی آن منجر گردیده که به عنوان یک میوه پرمصرف و پر طرفدار مطرح باشد^[۱]. با این وجود توت فرنگی پس از برداشت،

عصاره، توت فرنگی، دارچین، بسته‌بندی فعال

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد، دانشکده کشاورزی

واحد ورامین، گروه علوم و صنایع غذایی، تهران(Ahmadi.mina6564@gmail.com).

۲- استادیار بهداشت و کنترل کیفی مواد غذایی(Mjavanir@yahoo.com).

۳- فارغ التحصیل کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد دامغان، گروه علوم و صنایع غذایی.

(*) نویسنده مسئول: maryamaraghii@yahoo.com

4- Strawberry

5- Fiber

6- Folate

7- Antioxidant

فصلنامه علمی- تربیجی علوم و فنون

بسته‌بندی

خشک شده ساقه گیاه سیناموم زیلینیوم^۵ از خانواده برگ بولوراسیا^۶ می باشد[۸]. دارچین اثرات ضد میکروبی مناسبی علیه انواع باکتری ها، قارچ ها، ویروس ها و لاروها داشته و ضدسرطان بوده و خاصیت آنتی اکسیدانی قوی دارد. پوست دارچین دارای ۰/۵-۲/۵ درصد اسانس شامل ۵۰٪ ترکیب مختلف که ۶۵-۸۰ درصد آن را سینام آلدھید^۷ تشکیل می دهد. سایر ترکیبات آن عبارتند از: سینامیک اسید، ترکیبات فنلی مانند اوژنول^۸، فلاوندرن^۹ و سافرول^{۱۰}، ترکیبات ترپنی^{۱۱} مثل لیمون نولینالول^{۱۲}، ترانس سینام آلدھید^{۱۳}، تانن^{۱۴}، کومارین^{۱۵}، رزین، ترکیبات فنیل پروپانی^{۱۶} مثل هیدروکسی سینام آلدھید^{۱۷}، طعم شیرین دارچین به علت مانیتول^{۱۸} آن است[۹]. هدف این مطالعه، افزایش ماندگاری و حفظ کیفیت میوه توت فرنگی با استفاده از ترکیبات طبیعی می باشد که در طی آن اثرات پوشش دهنده دربسته بندی توسط عصاره دارچین^{۱۹}، در طول دوره نگهداری بر خواص فیزیکی، شیمیایی، میکروبی و ماندگاری توت فرنگی مورد بررسی قرار گرفت.

۲- مواد و روش ها

میوه توت فرنگی تازه برداشت شده در مرحله رسیدگی کامل، از بازار تهیه و پس از انتخاب میوه های سالم هم شکل و هم اندازه با قطر ۳cm و ارتفاع ۴cm به صورت تصادفی ۵۰٪ میوه باهم مخلوط شد بدون هیچ گونه

- 5- Cinnamomum Zeylanicum
- 6- Lauraceae
- 7- Cinnamic Aldehyd
- 8- Eugenol
- 9- Flandern
- 10- Safrol
- 11- Terpenes
- 12- Limonene and Linalool
- 13- Trans_Cinnamaldehyde
- 14- Tannins
- 15- Coumarin
- 16- Phenyle propane
- 17- Hydroxy Cinnam Aldehyde
- 18- Mannitol
- 19- Cinnamon Extract

فصلنامه علمی- ترویجی علوم و فنون

بسته بندی

قابلیت نگهداری پایینی دارد به طوری که ضایعات انباری آن به حدود ۳۰ درصد می رسد[۱۲]. این محصول به شدت از نظر ضربات مکانیکی و حملات قارچی و میکروبی آسیب پذیر است[۱۱]. افت کیفیت، عدمتباً با تغییراتی از قبیل کاهش وزن، تغییرات رنگ و نرم شدن سریع میوه هماره است که در این میان، حملات قارچی و میکروبی از اهمیت خاصی برخوردار می باشد[۱۱]. به طوری که تغییر رنگ، یکی از تأثیرات بارز آن هاست، که می توان به قهوه ای شدن میوه توت فرنگی توسط کپک خاکستری اشاره نمود[۱۳]. کپک خاکستری که توسط بوتریتیس سینرا^۱ ایجاد می شود، عامل اصلی ضایعات شدید توت فرنگی است. این کپک، مهم ترین تأثیر را در افت پس از برداشت توت فرنگی از لحاظ اقتصادی دارد. کترل این کپک در طی انبارداری سرد اهمیت ویژه ای دارد چرا که این کپک در دماهای پایین(۰/۵ درجه سانتی گراد) نیز رشد کرده و به سرعت در میوه توت فرنگی پخش می شود[۱۰]. استفاده از مواد ضد میکروبی طبیعی در بسته بندی مناسب می تواند منجر به کترل رشد آلوگی و کاهش آسیب های مکانیکی در این میوه ظریف و آسیب پذیر باشد، به طوری که شادابی، تازگی، طعم و ارزش غذایی آن حفظ گردد[۴]. ترکیبات ضد میکروبی طبیعی مانند پیتیدهای^۲ حیوانی، گیاهی و یا پیتیدهای مربوط به حشرات و میکرو ارگانیسم ها، اثر ضد میکروبی مناسبی را با ایجاد پیوند کوالانسی^۳ از طریق گروه های آمینی و کربوکسیلیک^۴ به واسطه اتصال با پلیمر های بسته بندی ایجاد می کنند و همچنین جایگزین مناسبی برای کاهش مصرف مواد نگهدارنده شیمیایی و مضرات آنها هستند ترکیب، ساختار و گروه عاملی این ترکیبات، نقش مهمی در فعالیت ضد میکروبی آنها ایفا می کند[۶]. اسانس های میخک، نعنا، دارچین، آویشن و پونه کوهی از رایج ترین ترکیبات ضد میکروبی در صنایع غذایی هستند[۹]. دارچین پوست

- 1- Botryis Centra
- 2- Peptid
- 3- Covalent Bond
- 4- Carboxylic

بسته‌بندی در ظروف یکبار مصرف بدون درب به سرعت در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد قرار گرفتند. چوب دارچین نیز از بازار تهیه گردید.

۱-۲- روش آماده‌سازی پوشش ظروف

برای تهیه عصاره دارچین، میزان ۵۰ گرم چوب دارچین آسیاب شده و سپس توسط الک با مش $۰/۰۵\text{ cm}$ صاف و تو زین و به آن ۱۰۰ میلی لیتر اتانول^۱ درصد اضافه گردید سپس به مدت ۶ ساعت به حال خود گذاشته شد. عصاره توسط کاغذ صافی واتمن^۲ با تخلخل ۱۰ میکرون، فیلتر^۳ و با استفاده از روتاری اوپوراتور^۴ در ۴۰ درجه سانتی‌گراد خشک شد و در ظرف تیره و در دمای ۵ درجه سانتی‌گراد در یخچال نگهداری گردید [۳]. و غاظت‌های ۵۰۰-۲۵۰-۱۵۰۰-۱۰۰۰-۲۰۰۰ ppm (وزنی - حجمی) تهیه و بر روی درب ظروف از جنس پلی‌اتیلن به ابعاد $۱۶۵\times ۶۳\times ۱۲۳$ که ابعاد درب برابر ۱۶۵×۱۲۳ اسپری گردید. عصاره تمام قسمت‌های درب را فرا گرفت و مابقی جدا شده از ظرف تخلیه گردید.

نمونه‌های توت فرنگی در شرایط سرد (دمای ۴ درجه سلسیوس) و رطوبت نسبی (۷۵٪) درون یخچال به مدت ۱۰ روز نگهداری شدند و هر ۳ روز یک بار، آزمون‌های کاهش وزن، بریکس^۵، اسیدیتیه قبل تیتر و ارزیابی میکروبی نمونه‌های شاهد و تیمار انجام گردید.

۲-۲- روش اندازه‌گیری ویژگی‌های تحت بررسی

۱-۲-۱- آزمون میکروب

مطابق با استاندارد ملی ایران به شماره ۱۰۸۹۹-۲ (روش جامع شمارش کپک‌ها و مخمرها) انجام گردید [۲].

۲-۲- کاهش وزن

با ترازوی دیجیتال با دقیقت ۰/۰۰۱ مدل shima-dzu- libror-cb32000 نمونه‌ها قبل از انبار داری و در دوره‌های زمانی تعیین شده (هر سه روز یک بار به مدت ۱۰ اروز) توزین و میزان درصد کاهش وزن نسبت به وزن اولیه مورد بررسی قرار گرفت.

۲-۲-۳- درصد مواد جامد محلول

با دستگاه رفرکتومتر^۶ در دمای ۲۰ درجه سانتی‌گراد در سه تکرار بررسی شد (مدل MC-۲۰۱۸۱).

۲-۲-۴- برای اندازه‌گیری اسیدیتیه^۷

۵ میلی لیتر آب توت فرنگی صاف شده با آب مقطر به حجم ۱۰۰ سی سی رسانده و در حضور معرف فنل فتالین^۸ تا ایجاد رنگ صورتی پایدار ثبت گردید و نتیجه بر حسب اسید عمدۀ درصد گرم نمونه گزارش شد.

۲-۲-۵- تجزیه و تحلیل آماری

تمام آزمون‌ها با ۵ تیمار و ۳ تکرار انجام گرفت. برای آزمون‌های حسی از نرم افزار^۹ SAS 9.1 و روش تجزیه واریانس^{۱۰} استفاده گردید. برای تجزیه واریانس از آزمایش فاکتوریل^{۱۱} در قالب طرح بلوک‌های کاملاً تصادفی استفاده شد. اثرات اصلی، شامل دمای نگهداری و غاظت عصاره دارچین بود و زمان‌های نگهداری به عنوان بلوک در نظر گرفته شد. در صورت معنی دار شدن هر یک از اثرات، از آزمون لسمینس^{۱۲} برای تعیین تفاوت بین میانگین اثرات اصلی و متقابل استفاده گردید.

6- Refractometer

7- Acidity

8- Fetalin

9- Statistical Analysis System

10- Variance

11- Factorial

12- Lsmeans

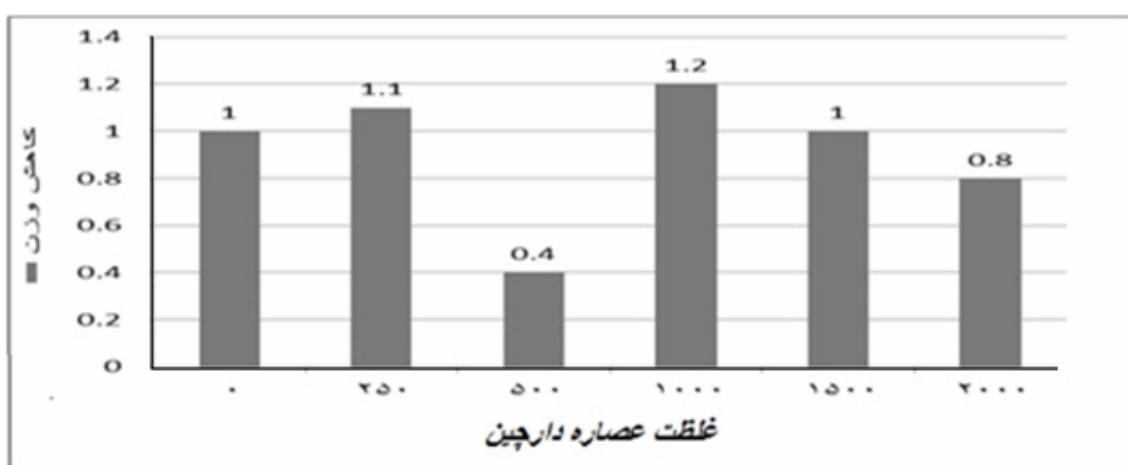
فصلنامه علمی- تربیجی علوم و فنون

بسته‌بندی

۳- دستاورد تحقیق

۳-۱- تغییرات وزنی میوه‌ها

میزان کاهش وزن با افزودن عصاره دارچین، در غلظت‌های مختلف (ppm ۲۰۰۰-۱۵۰۰-۱۰۰۰-۵۰۰-۲۵۰-۰) آورده شده است. مقایسه نتایج، بیانگر این است که با افزایش مدت انبارمانی، افت وزن افزایش می‌یابد. کمترین میزان افت وزن را تیمار ۵۰۰ ppm نشان داد. این در حالی است که در نمونه‌های با غلظت (۲۵۰ ppm و ۱۰۰۰ ppm) افزایش نیز مشاهده شد. سرانو^۱ و همکاران [۲۰۰۷] دریافتند کاربرد اوژنول، تیمول^۲ و متول^۳ در اتمسفر تغییر یافته از کاهش وزن میوه گیلاس جلوگیری می‌کند که این نتیجه با تیمار ppm ۵۰۰ مطابقت دارد و علت آن را می‌توان، کاهش فعالیت آنزیم‌های مانند پلی‌گالاكتورناز و پکتین متیل استراز^۴ موجود در دیواره سلولی دانست که سبب کاهش تغییرات دیواره سلولی و نرم شدنی آن می‌شود و از کاهش رطوبت و از دست دادن آب و تعدیل وزن جلوگیری می‌کند [۱۳، ۱۴].

شکل ۱- اثرات متقابل میزان غلظت عصاره دارچین (تیمار) بر درصد کاهش وزن میوه توت فرنگی

۵- Monosaccharides

فصلنامه علمی- ترویجی علوم و فنون

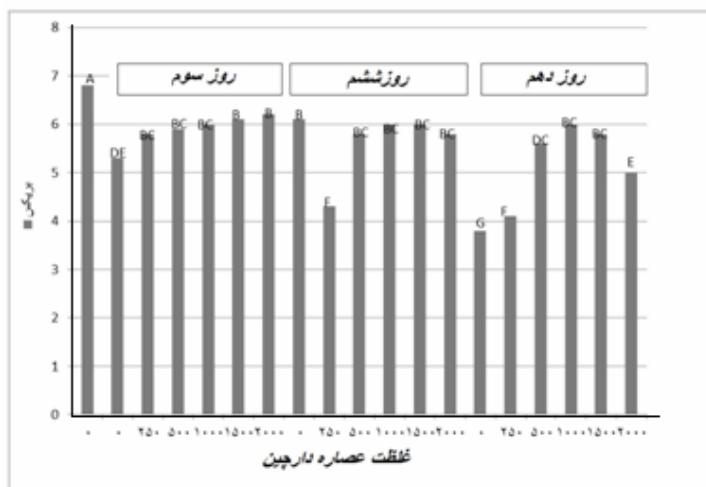
بسته‌بندی

1- Serano

2- Timol

3- Mentol

4- Pectin Methyl Esterase

شکل ۲- مقایسه میانگین اثرات متقابل میزان غلظت عصاره دارچین و مدت انبارداری بر درصد بریکس میوه توت فرنگی بر اساس آزمون دانکن در سطح ۵ درصد

در مطالعات انجام شده توسط ورگاز^۵ و همکاران(۲۰۰۶) بر روی میوه توت فرنگی، روندی کاهشی در تغییرات اسیدیته گزارش شده است. وانگ^۶ و همکاران(۲۰۰۳) با استفاده از عصاره درخت چای و متیل جاسمونات^۷ میوه تمشک را تیمار نمودند و تمشکهای تیمار شده با این ترکیبات، میزان اسیدهای آلی و مواد جامد محلول خود را نسبت به نمونه‌های شاهد پس از دوره نگهداری حفظ کردند[۱۴ و ۱۶].

۴- شاخص میکروبی

در طی دوره نگهداری در اثر تداوم تنفس سلولی و فعالیت آنزیمی میوه توت فرنگی در ابتدا نرم شده و حالت لهیدگی پیدا کرد. با ادامه این روند به دلیل حل شدن پکتین^۸ در مایع درون سلولی و تخریب دیواره سلولی، کپکزدگی آغاز می شود. در نمونه محتوی عصاره به دلیل کاهش فعالیت آنزیمی، تخریب دیواره سلولی به تعویق افتاده

این نتایج با مشاهدات تزرناکیس^۱ حين بخاردهی توت فرنگی و گوجه فرنگی با اسانس دارچین که موجب افزایش مواد جامد محلول شد، مغایرت داشت و همچنین آنتسونی میوه موز را با اسانس گیاه ریحان به میزان ۱۶ درصد حجمی مورد بررسی قرار داد که با وجود کترل فساد پوسته در این میوه، هیچ تأثیر معنی داری بر بریکس نداشت[۱۵].

۳-۳- اثر عصاره دارچین بر اسیدیته قابل تیتراسیون^۲

با توجه به(شکل ۳)، میزان اسیدیته سه بار در روزهای (۳، ۶، ۱۰) اندازه‌گیری شد که میزان تغییرات اسیدیته در روز سوم در همه غلظتها یکسان بوده و در روز دهم، غلظت ۵۰۰ ppm و ۱۰۰۰ ppm کمترین کاهش اسیدیته مشاهده شد که دلیل آن را می‌توان به کاهش فعالیت آنزیمی طی نگهداری توت فرنگی ارتباط داد که سبب کاهش اسیدیته میوه می‌شود و یا انجام عمل اکسیداسیون^۳ بر روی اسید سیتریک^۴ به عنوان یکی از عوامل مؤثر در تنفس که منجر به کاهش تنفس می‌گردد، دانست.

5- Vargas

6- Vang

7- Jasmonate

8- Pectin

فصلنامه علمی- تربیجی علوم و فنون

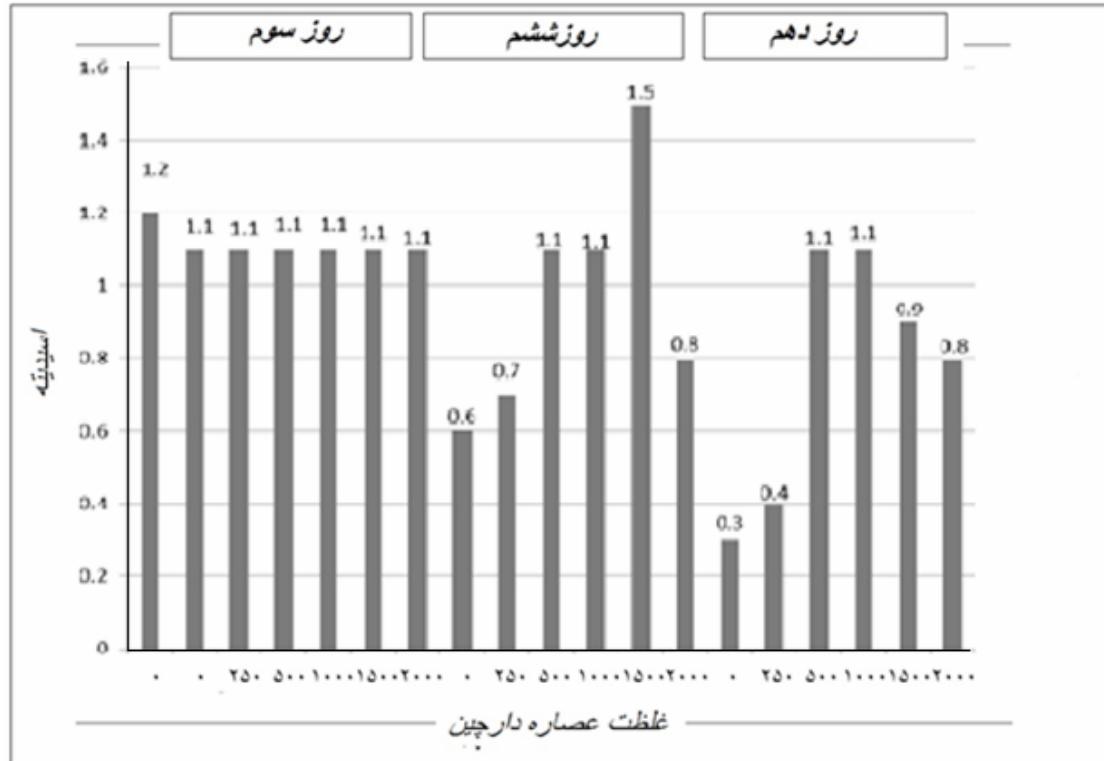
بسته‌بندی

1- Tezer Rakes

2- Titration

3- Oxidation

4- Citric Acid

شکل ۳- مقایسه میانگین اثرات متقابل میزان غلظت عصاره دارچین و مدت انبارداری بر درصد بریکس میوه توت فرنگی
بر اساس آزمون دانکن در سطح ۵ درصد

همه نمونه های تیمار شده به جز تیمار ۲۰۰۰ ppm آلدگی کمتری نسبت به نمونه شاهد داشتند. با توجه به (شکل ۴ و ۵) تیمارهای حاوی غلظت ۵۰۰ ppm به طور معنی داری میزان فساد را کاهش می دهد. با بررسی در نمونه های تیمار شده با غلظت ۲۵۰ ppm و ۱۵۰۰ ppm کاهش آلدگی در غلظت ۵۰۰ ppm بار میکروبی تا حد چشمگیری کاهش داشت و در تیمار ۲۰۰۰ ppm بار میکروبی روند افزایشی نشان داد؛ اما این تغییرات معنی دار نبود. بررسی در تیمار ۲۰۰۰ ppm نسبت به نمونه شاهد، نشان داد که در این غلظت حد نفوذپذیری غشای سلولی بوتریتیس به حد ماقزیم نفوذپذیری خود می رسد. وانگ و همکاران(۲۰۰۳) نتایجی مشابه در کاهش فساد میکروبی میوه های کبوی و تمشک با تیمار به وسیله انسانس دارچین را گزارش کرد. علی خانی و

8- Beta Caryophyllene

9- Terpenes

فصلنامه علمی- ترویجی علوم و فنون

بسته بندی

به عبارت دیگر، تأثیر آنتی باکتری السینامیک آلدھید^۱ از طریق اختلال در عملکرد پروتئین هاست که بخش لیوفیلیک^۲ انسانس با بخش های هیدروفیلیک^۳ پروتئین به طور مستقیم ترکیب شده و باعث مهار عملکرد پروتئین و مهار آنزیم آمینو دکربوکسیلاز^۴ می شود^[۵]. اوژنول نیز مانع تولید آنزیم های حیاتی آمیلاز و پروتئاز^۵ شده و سبب تخریب دیواره باکتری می شود و از این طریق، اثر ضدباکتریایی خود را بروز می دهد.

آلفایپن^۶، پاراسیمن^۷ و بتاکاریوفیلن^۸ نیز جزء ترکیبات ترپنی^۹ گیاه می باشند و در کنار سینامیک آلدھید و اوژنول دارای اثر ضدباکتریایی می باشند^[۷].

1- Cinnamic Aldehyde

2- Lipophilic

3- Hydrophilic

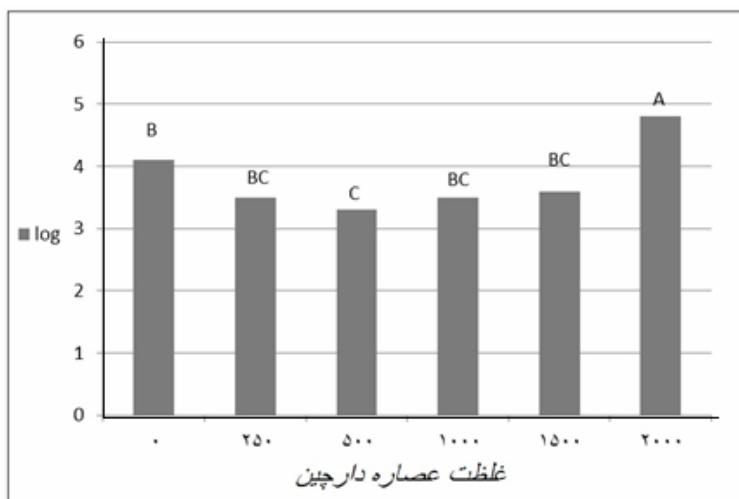
4- Decarboxylase

5- Protease

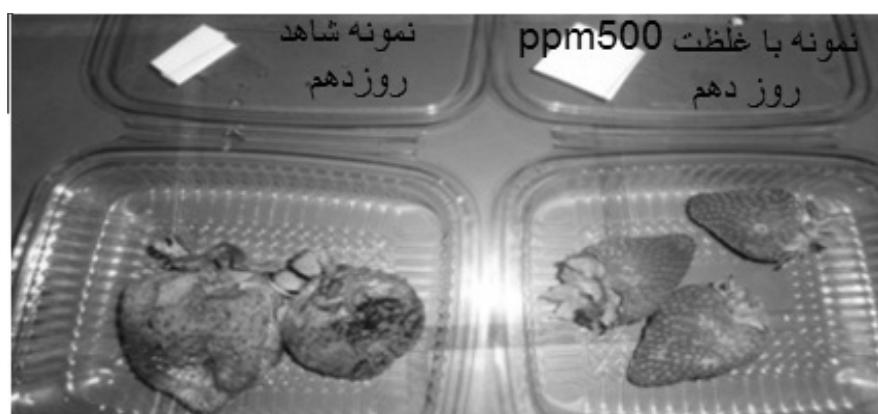
6- Alfapnyn

7- Para Cymene

همکاران (۱۳۸۸) با بررسی تأثیر اسانس آویشن بر ماندگاری گلابی در غلظت‌های کاربردی، کاهش میزان فساد میکروبی را مشاهده نمود [۳، ۱۶]. شاهد، استحکام بافت افزایش و میزان افت وزن، شدت تنفس و درصد خرابی کاهش و همچنین درصد مواد جامد محلول و اسیدیته حفظ گردید. استفاده از ترکیبات طبیعی و

شکل ۴- مقایسه میانگین اثرات متقابل میزان غلظت عصاره دارچین بر فساد میوه توت فرنگی بر اساس آزمون دان肯 در سطح ۵ درصد

شکل ۵- مقایسه میانگین اثرات متقابل میزان غلظت عصاره دارچین بر فساد میوه توت فرنگی نمونه شاهد و غلظت ppm^{۵۰۰}

تعیین غلظت مؤثر آن می‌تواند بر میزان انبارمانی میوه توت فرنگی مؤثر باشد که علاوه بر پاسخ به فشار مصرف‌کننده، در خصوص کاهش افزودنی‌های شیمیایی به محصولات باگی موجب بهبود شرایط تجارتی در این محصول باشد.

۴- نتیجه‌گیری

در این مطالعه از تیمارهای مختلف عصاره دارچین استفاده گردید که میزان افت وزن کاهش یافته و درصد مواد جامد محلول و اسیدیته حفظ گردید و رشد کپک کاهش یافت که در این میان، عصاره دارچین در غلظت ppm^{۵۰۰} علاوه بر تأخیر در فساد قارچی میوه، سبب بهبود شاخص‌های کیفی شد به طوری که در مقایسه با نمونه

۵- منابع

1. جلیلی مرندی.ر.(۱۳۸۳). «فیزیولوژی بعد از برداشت». انتشارات جهاد دانشگاهی ارومیه.
2. استاندارد ملی ایران به شماره ۱۰۸۹۹-۲. (روش جامع شمارش کپکها و مخمرها).
3. علی خانی م. شریفیان م. عزیزی م. موسوی زاده ج. رحیمی م. (۱۳۸۸). «افزایش عمر انباری و حفظ کیفیت میوه توت فرنگی با استفاده از پوشش خوراکی موسیلاژ اسنس آویشن». علوم کشاورزی و منابع طبیعی. دوره ۱۶. ص. ۵
4. Floros,J. D, Dock.L. D, Han, J. H.(1997). "Active packaging technologies and applications". Food, Cosmet. Drug packaging,20: 10 17.
5. Hernandez-Munoz P, Almenar E, Ocio MJ, Gavara R. (2006). "Effect of calcium dips and chitosan coatings on postharvest life of strawberries (*Fragaria x ananassa*)". Postharvest Biol Technol; 39: 247-53.
6. Holly, R.A.& Patel,D .(2005). "Improvement in shelf-life &safety of perishable foods by plant essential oils and smoke antimicrobials: A Review". food microbiology, 22:273-292.
7. Kim, H. O. Park, S. W. park, H.D.(2004). "Inactivation of *Escherichia coli* O157: H7 by Cinnamic aldehyde purified from *cinnamomum cassia* shoot". Journal of food microbiology. 21: 105-110.
8. Kunkel, G .W.Junk b. Publisher. v. (1978) "Flowering trees in subtropical garden". Boston: 254-8.
9. Newall CA, Anderson LA, Phillipson JD.(1996). "Herbal medicines". London: pharmaceutical Press: 63-77.
10. Romanazzi. G., Karabulut O.A.& Smilanick J. L. (2007), "Combinathon of chitan & elthanol to control postharvest gray mold of table grape". Postharvest biology& technology 45:134-140.

آدرس نویسنده

استان البرز- کرج- حصارک- خ گلستان -
کوچه دوم - پ ۶